

Маргарита Кривенко,

бібліограф відділу літератури іноземними мовами
Львівської державної обласної універсальної
наукової бібліотеки (ЛДОУНБ)

МІЦКЕВИЧІАНА В РІДКІСНИХ ВИДАННЯХ ЛДОУНБ

Географія видавництв, які популяризували творчість геніального польського поета, досить широка.

Так, у Лейпцигу заклади Фрідріха Арнольда Брокгауза (1772-1823) започаткували літературну серію «Бібліотека польських письменників». З'явилися там і твори відомих тогочасних та давніх польських авторів, серед них є 5-томне повне зібрання творів А. Міцкевича (1862 р. видання) і додатковий 6-й том (1869) з поясненнями сина А. Міцкевича, Владислава, щодо появи цього тому в оригінальних, золотом тиснених палітурках. Цей том є і в нашій бібліотеці. **Pisma Adama Mickiewicza. - Lipsk : F.A. Brockhaus.**

У фондах книгозбірні на Мулярській, 2а зберігається і мініатюрне з золотим обрізом видання «Конрада Валленрода» (видавництво Брокгауза, 1858 р.). **Mickiewicz, Adam. Konrad Wallenrod. - Lipsk : F.A. Brockhaus, 1858. - 117 s.**

Видавнича діяльність Владислава Міцкевича у Франції відома широкому загалу, можливо, передусім, завдяки його книгарні, що таємниче називалася Книгарня Люксембурзька (назву отримала завдяки сусідству з Люксембурзьким палацом). Вона не займалася лише продажем книг. У ній функціонували велика міжнародна читальня та солідне видавництво. В 60-ти недорогих, невеликих за форматом томах Міцкевич-видавець представив твори найвідоміших польських письменників. У 80-х роках XIX ст. у Люксембурзькій книгарні побачило світ багатотомне повне видання творів А. Міцкевича з позначкою «здійснене дітьми автора», яким і нині гордиться ЛДОУНБ. **Dziela Adama Mickiewicza. - Wyd. zupełne przez dzieci aut. dokonane. - Paryż : Księg. Luksemburska, 1880.**

Маємо ми й прижиттєве, 1844 р., теж паризьке, видання творів А. Міцкевича. **Pisma Adama Mickiewicza. T.IV. - Paryż, 1844. - 308, [2] s.**

Найвагомішим польським видавничо-книжко-

вим осередком у Познані в XIX ст. було підприємство Яна Константа Жупанського (1804-1884), який у 1839 р. заклав книгарню в поєднанні з бібліотекою, що випозичала книги додому, та видавництвом. Найбільших успіхів Жупанський досяг у 50-60-ті роки. Одне з видань цього періоду зберігається в нашій книгозбірні - монографія д-ра Грушчинського. **Dr. Gruszczyński. O Mickiewiczu ze stanowiska narodowego; Wojna Chocimska Wacława Potockiego: Dwie prelekcye. - Poznań: Nakł. księg. J.K. Żupańskiego, 1860. - 61 s.**

У другій пол. XIX - на поч. XX ст. мережа книжково-видавничих закладів у Польщі помітно зросла. Серед найзначніших - заснована в 1857 р. у Варшаві фірма Гебетнер і Вольф (проіснувала до 1960 р.). Накладом фундаторів книгарні з'явилися твори найвідоміших польських письменників XIX та XX ст., зокрема А. Міцкевича. Книги, що представляють це видавництво в нашій книгозбірні, свідчать про його співпрацю з іншими в різних містах. Так, нове видання «Поезій» А. Міцкевича, з написаним Петром Хмельовським життєписом автора, побачило світ у видавництві Гебетнер і Вольф та «Книгарні польській» у Петербурзі (1888). «Невідомі твори А. Міцкевича (1817-1823) з архіву філолатів»* в опрацюванні Ю. Калленбаха вийшли у вищезазваному варшавському видавництві та в краківському «Гебетнер і спілка» (1910). **Poezye Adama Mickiewicza. T.III/Życiorys aut. skreslony przez P. Chmielowskiego. - Warszawa: Księg. Gebethnera i Wolffa; Petersburg: Księg. Pol., 1888. - 374 s.; Nieznane Pisma Adama Mickiewicza (1817-1823) z archiwum filomatów / Wyd. J. Kallenbach. - Kraków: G. Gebethner i Spółka; Warszawa: G. Gebethner & Wolff, 1910. - 423 s.**

Наприкінці XIX ст. Краків став осередком

* Філолат - член «Товариства філолатів» - «друзів науки» - таємного осередку вільнюської молоді, в 1817-1823 рр., створеного студентами університету, зокрема А. Міцкевичем та ін.

інтенсивного польського наукового, літературного й мистецького життя. З місцевих книгарень цього періоду на увагу заслуговує експозитура Гебетнера і Вольфа (існувала під назвою «Гебетнер і спілка»). Видані нею в 1899 р. «Поезії» А. Міцкевича поповнюють міцкевичіану нашої бібліотеки. **Poezye Adama Mickiewicza. - Kraków: Nakł. księg. G. Gebethnera i Spółki, 1899. - 330 s.**

Малі провінційні містечка теж збагатилися книжково-видавничими закладами.

Найбільша у Верхній Сілезії фірма Кароля Мяркі знаходилася в Міколові (біля Катовіц) - важливого центрі польського видавничого руху. З 1845 р. існувала там друкарня Томаша Новіцького, від 1875 - видавництво К. Мяркі.

Накладом «Видавництва народних творів» К. Мяркі в Міколові в 1898 р. побачило світ ювілейне (до 100-річчя від дня народження А. Міцкевича) видання з портретом поета на фронтиспісі пензля Владислава Чеховіча. Портрет «виконаний прекрасно, таким був мій батько в останні роки життя», - цитує сина А. Міцкевича, Владислава, в першому томі К. Мяркі. **Poezye Adama Mickiewicza / Wyd. w 100-ną rocz. urodzin Wieszcza (1798-1898). - Mikólów : Nakł. wyd-wa dziel lud. K. Miarki, [1898]. - 266, [3] s.**

У міжвоєнний період (1918-1939) книжковий і видавничий процес у Польщі концентрувався головним чином у Варшаві. Помітним закладом був Видавничий інститут «Бібліотека польська» (заснований у 1920 р. Владиславом Косцельським як акціонерна спілка), що утримував власні друкарню в Бидгощі та книгарню в Варшаві і видавав альбоми малярів та художню літературу. **Mickiewicz, Adam. Pan Tadeusz czyli Ostatni zajazd na Litwie. - Warszawa: Bibl. Pol., [S.a.]. - 338 s.**

У Кракові цей період презентує Краківська видавнича спілка (1919), котра видавала старанно опрацьовані тексти з польської та іноземної літератури в серії «Бібліотека народова». З 1933 р. і донині цю серію продовжує «Оссолінеум». У нас знаходяться «Дзяди» і «Трибуна народів» А. Міцкевича даного видавництва. **Mickiewicz, Adam. Dziady wilenskie. - Kraków : Nakł. Krakowskiej Spółki wydawniczej, [S.a.]. - 150 s.; Mickiewicz, Adam. Trybuna ludów. - Kraków : Nakł. Krakowskiej Spółki wydawniczej, [S.a.]. - 408 s.**

Звичайно, творчість А. Міцкевича не могла залишитися поза особливою увагою і його земляків. У Новогрудку (нині Гродненська обл. Білорусі) накладом комітету А. Міцкевича побачили світ у 1933 р. поетичні твори майстра, а в 1934 - прозова спадщина. Видавцем був Тадеуш Піні. **Mickiewicz, Adam. Dzieła poetyckie / Wyd. i objaśn. T. Pini. - Nowogródek : Nakł. kom. Mickiewiczowskiego, 1933.**

- 482 s.; Mickiewicz, Adam. Dzieła proza. T.I/ Wyd. T. Pini. - Nowogródek : Nakł. kom. Mickiewiczowskiego, 1934. - 319 s.

Далі спинимося на львівських виданнях творів А. Міцкевича, які є частиною нашого краєзнавчого депозитарію.

У 1868 р. у Львові виникла фірма Губринович і Шмідт (з 1909 р. - Губринович і Син - Владислав і Казімеж). Книгарня утримувала кілька філій у провінційних містах, видавала підручники й художню літературу. Ця, одна з найстаріших львівських книгарень (розташована на пл. Ринок), випустила багатотомне зібрання творів А. Міцкевича на високому поліграфічному рівні та прекрасно художньо оформлене - із золотими обрізами, шкіряними корінцями й кутиками. **Dzieła Adama Mickiewicza. T.II. - Lwów: Gubrynowicz & Schmidt, 1898. - 377 s.**

Підручники для початкових шкіл видавав Народний заклад ім. Оссолінських. Отримана ним у 1878 р. від австрійського уряду монополія на видання книжок такого типу стала початком широкої видавничої діяльності. Тому не дивно, що наш примірник «Пана Тадеуша» А. Міцкевича хоч і має характер популярний, проте пристосований, передусім, для навчального процесу як підручник для середніх загальноосвітніх шкіл. **Mickiewicz, Adam. Pan Tadeusz / Oprac. K. Górski. - Lwów: Ossolineum, [S.a.]. - 397 s.**

Найбільшою і найвідомішою у Львові була, мабуть, книгарня Германа Альтенберга, існуюча з 1887 р. Пізніше (1900 - 1924) її очолював його син Альфред - пристрасний бібліофіл. З Марійської площі в 1913 р. її було перенесено до будинку готелю «Жоржа». Накладом книгарні з'являлися в гарному виконанні альбоми й репродукції графіки, солідні історичні та літературні праці, серед яких 12-томне повне зібрання творів А. Міцкевича, яке до цього часу вважається найповнішим. Кожен том оздоблено тисненою золотом палітуркою, на фронтисписах поміщено різні портрети А. Міцкевича, що не повторюються у жодному з томів*. **Dzieła wszystkie Adama Mickiewicza: [W 12 t.]. - Lwów: Księg. H. Altenberga, [S.a.].**

Гордістю нашої міцкевичіани є «Дзяди» 1896 р. з передмовою самого видавця А. Альтен-

* У другій пол. XIX ст. з'явилося так багато зовсім різних портретів поета, що важко зорієнтуватися, котрі з них найправдоподібніші. Цю проблему Альтенберг дав можливість вирішити читачеві, помістивши у кожній книзі свого 12-томного зібрання портрет поета руки іншого автора. Зокрема: т. III - портрет пензля офортиста Францішка Тепи - уродженця Львова; т. VIII - портрет руки художника Валентина Ваньковича; т. IX - відомий портрет поета 1847 р., виконаний художником Тадеушем Горецьким; т. XII - портрет, написаний добрим другом А. Міцкевича - художником Войцехом Корнелем Статтлером.

берга, який просить читача звернути увагу на зовнішні шати даної праці, бо «великою постійною турботою його було, аби шати стали виявом найкращого друкарського виконання і внутрішнього змісту даного видання». Досягається це поєднання завдяки ілюстраціям до твору А. Міцкевича, виконаним Чеславом Борисом Янковським - рисувальником, ілюстратором, художником - на замовлення А. Альтенберга. **Mickiewicz, Adam. Dziady: Cz. I, II i IV / Z il. Cz. B. Jankowskiego. - Lwów: Księg. H. Altenberga, [1896]. - 106 s., il.**

Популярними виданнями займалася перед Першою світовою війною у великому масштабі львівська «Матиця Польська», заснована в 1882 р. Ю. І. Крашевським. Випущений нею в 1901, 1904, 1907, 1909 рр. «Пан Тадеуш» поповнює львівську міцкевичіану. **Mickiewicz, Adam. Pan Tadeusz czyli Ostatni zajazd na Litwie: Historia szlachecka z 1811 i 1812 r. - Lwów: Nakł. Macierzy Pol., 1901. - 324 s.**

Центром шкільних і педагогічних видавництв у Галичині в міжвоєнний період був Львів. Тут існували чотири великих видавництва, серед яких - видавництво Товариства вчителів середніх шкіл (перетворене в 1924 р. на акціонерну спілку «Книгарня - Атлас», котра виникла внаслідок злиття «Книгарні польської» і картографічних закладів «Атлас»). Книгарня мала власну друкарню, продавала книги, видавала підручники, популярно-наукову літературу, а також картографічні праці. В нашій бібліотеці продукція цього видавництва представлена твором А. Міцкевича «Пан Тадеуш» 1925 і 1926 рр. **Mickiewicz, Adam. Pan Tadeusz czyli Ostatni zajazd na Litwie: Historia szlachecka z roku 1811 i 1812. - Lwów; Warszawa: Książnica-Atlas, 1925. - 364 s.**

Малі провінційні містечка Львівщини теж зробили чималий внесок у розвиток книжково-видавничої справи та спричинилися до популя-

ризації творчості генія польської літератури. Так, у Бродях на межі ХІХ і ХХ ст. почав активно розвивати видавничу справу Фелікс Вест. Гідна подиву його енергійність у віддаленому від великих видавничих осередків закутку стала в історії провінційної книжкової справи просто-таки винятковим явищем. З 1902 р. він видає серію «Шедеври польських та іноземних письменників» і випускає 84 томи в опрацюванні таких літературознавців, як Петро Хмельовський, Віктор Хан, Юзеф Калленбах, Тадеуш Піні та ін. До найцінніших видань Веста належить 7-томне зібрання творів А. Міцкевича (1911) в опрацюванні проф. Калленбаха, яке поповнює наш краєзнавчий депозитарій. **Pisma Adama Mickiewicza : [W 7 t.] / Wydał, objaśn., wstępami poprzedził J. Kallenbach. - Brody: Księg. F. Westa, 1911. - (Nasi wielcy pisarze).**

У Золочеві В. Зукеркандель заснував видавництво «Всесвітня бібліотека», на зразок лейпцизького «Reclams Universal Bibliothek», друкуючи, передусім, твори польських та іноземних класиків. Ціна кожної книжки становила 10 коп., щоб дешевше видання було в кожному домі.

До Першої світової війни в цій серії вийшла тисяча примірників, серед яких історична повість А. Міцкевича «Конрад Валленрод» (1897) у мініатюрному 10-копійковому томі. **Mickiewicz, Adam. Konrad Wallenrod: Powieść hist. - Złoczów: Nakł. i druk. W. Zukerkandla, [1897]. - 82 s.**

Є в нас також московське видання творів А. Міцкевича «Гражина» і «Конрад Валленрод», випущене в 1944 р. накладом Союзу польських патріотів у СРСР. Автором ілюстрацій був Алоїзи Лігенз Невярович (1802-1888)*. **Mickiewicz, Adam. Grażyna; Konrad Wallenrod. - M.: Nakł. związku patriotów pol. w ZSRR, 1944. - 107, [1] s.**

Ось далеко не повний перелік видань творів А. Міцкевича, які зберігаються у відділі літератури іноземними мовами ЛДОУНБ.

* Художник, відомий під псевдонімом Ян Тисевич, котрий у Парижі заприятелював з А. Міцкевичем і пізніше видав про нього спогади. Ці малюнки були виконані Тисевичем на замовлення польського видавця в Петербурзі Мауриція Вольфа для ілюстрованого видання «Гражини» та «Конрада Валленрода» в російському перекладі В. Венедиктова, яке вийшло з друку в 1865 р.